

Vastaanottaja
Sipoon kunta

Asiakirjatyyppi
Raportti

Päivämäärä
11 / 2013

SIPOON ERIKSNÄSIN OSAYLEISKAAVA: SIPOONJOEN NATURA-TARVEHARKINTA

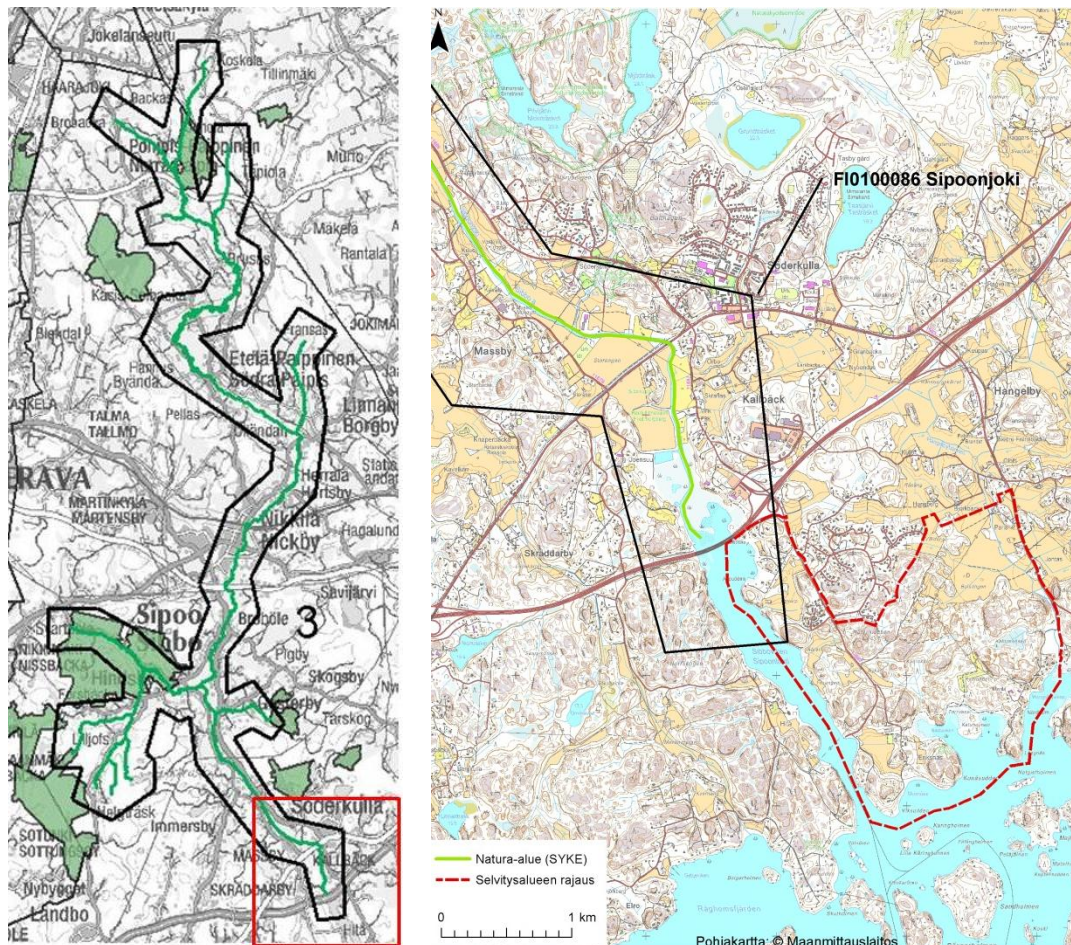
Päivämäärä	15.11.2013
Laatija	Jari Mannila, Kaisa Mustajärvi
Tarkastaja	Jari Mannila
Hyväksyjä	Kaisa Yli-Jama

SISÄLTÖ

1.	Sipoonjoen Natura 2000–alueen suojeluarvot	3
1.1	Luontodirektiivin luontotyyppi	3
1.2	Sipoonjoen meritaimen	4
2.	Sipoonjoen nykytila	4
3.	Eriksnäsän osayleiskaavan toteuttamisen vaikutukset Sipoonjoen Natura-alueelle	5
4.	Haitallisten vaikutusten lieventäminen	5
5.	Johtopäätökset ja suositukset	5

1. SIPOONJOEN NATURA 2000 –ALUEEN SUOJELU-ARVOT

Sipoonjoen Natura-alue (kuva 1) koostuu pääuomasta ja kahdeksasta sivujoesta. Natura-alueeseen kuuluvien osuukien yhteyspituus on noin 69 kilometriä. Pääuoma on mukana Pornaisten puolelle Parkinojaan saakka. Alueen tyyppi on SCI (Site of Community Importance), eli se on perustettu suojelemaan sillä esiintyviä luontodirektiivin liitteen luontotyyppisiä ja/tai sillä esiintyviä luontodirektiivin liitteen II lajeja. Sipoonjoen Natura-alue sisältää vain vesialueita ja sen suojelutavoitteet toteutetaan vesilain nojalla.

Kuva 1. Sipoonjoen Natura-alue (Lähde: Ympäristöhallinnon verkkopalvelu¹) (vas.) ja Eriksnäsin selvitysalueen rajautuminen Natura-alueeseen (oik.).

1.1 Luontodirektiivin luontotyyppi

Sipoonjoen Natura-alueella esiintyy luontodirektiivin luontotyyppiä:

Vuorten alapuoliset tasankojoet joissa *Ranunculion fluitantis* ja *Callitriche- Batrachion*-kasvillisuutta, eli Pikkujoet ja purot (3260).

- Luontotyyppiin kuuluvat luonnontilaisena virtaavat pikkujoet ja pienvedet, kuten purot ja lähteiset purot joissa on vedenalaista tai kelluslehtistä kasvillisuutta tai vesisammalia.
- Varsinaisten pienvesien lisäksi myös pienialaiset kohteet, kuten lyhyet joenpätkät tai pie-nehköt kosket, joissa on yhtenäinen sammalkasvillisuus luetaan pikkujokiin.
- Tähän tyyppiin voidaan lukea myös luonnontilaltaan kärsineitä kohteita jos ne ovat erityisen edustavia, tai niissä on arvokasta vesi- tai rantakasvillisuutta ja lajistoa.

¹ [http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/Sipoonjoki\(5723\)](http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/Sipoonjoki(5723))

- Sipoonjoessa esiintyy meritaimen, joka lukeutuu tälle luontotyyppille tyypilliseen lajistoon.

Luontotyyppiin kohdistuvat uhkatekijät:

- Luontotyyppiä uhkaavat tyypillisesti metsätalous ja muu maankäyttö, kuten perkaukset ja metsäautoteiden rakentaminen.
 - kuormitus
 - uoman muuttaminen yksipuolisemmaksi
 - rantojen rakentaminen
 - rantapuuston hakkuut

Sipoonjoen vesi on runsasravinteista ja savisameaa. Suurin osa kuormituksesta on hajakuormitusta. Sipoonlahti, johon joki laskee, on rehevöitynyt. Sipoonjoen Natura-alueen suojelutavoitteena on säilyttää varsin luonnontilaiset jokiosuudet hydrologialtaan ja veden- ja pohjanlaadultaan sellaisina etteivät alueen suojeluarvot vaarannu. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota meritaimenkannan suojeluun. Sipoonjoen yläjuoksun sivupurot ovat säilyneet hydrologialtaan varsin luonnontilaisina, ja niissä esiintyy varsin todennäköisesti alkuperäisiä purotaimenkantoja. Sipoonjoella on myös maisemallisia arvoja.

1.2 Sipoonjoen meritaimen

Suomenlahteen laskevassa Sipoonjoessa on luontaisesti lisääntyvä alkuperäinen meritaimenkanta. Suomessa tällaiset kannat on luokiteltu erittäin uhanalaisiksi. Sipoonjoen meritaimenkanta on geneettisesti selvästi eriytynyt muista Suomen kannoista.

Sipoonjoessa on Natura -tietokortin mukaan viisi meritaimenen kutunousun saavutettavissa olevaa koskea. Sipoonjoen Byabäcken sivujoessa on koskijaksoja eikä nousuesteitä. Siksi se on erityisen tärkeä meritaimenelle. Byabäcken sivujoen koskien sammalkasvustoissa on tavattu myös runsaasti purokatkaa. Sipoonjoen pääuomaan Brobölen padolle on rakennettu 1995 kalatie, joka mahdollistaa taimenten nousun padon ohi entistä ylemmäs. Yläjuoksulla saattaa olla meritaimenen kanssa samaa geneettistä kantaa olevaa purotaimenta, joka voi tulevaisuudessa vahvistaa meritaimenkantaa. Puro- ja meritaimen eroavat toisistaan lähinnä vaelluskäyttäytymiseltään.

Suomen luontaisia meritaimenkantoja on heikentänyt ja hävittänyt kutujokien patoaminen, perkaaminen ja likaantuminen. Menetettyjä kutualueita on nyttemmin pyritty palauttamaan poistamalla patoja, rakentamalla kalateitä ja kunnostamalla koskia. Kaikki nykyiset meritaimenkannat ovat edelleen pieniä ja erittäin uhanalaisia. Niiden lisääntyminen on epäsäännöllistä ja poikastuotanto vähäistä. Meritaimen kutee syksyllä syys-marraskuussa.

Nykyisiin meritaimenkantoihin kohdistuvista uhista merkittävimmät ovat:

- kalastus
- vesien likaantuminen
- rakentaminen
- maankäyttö
- vieraiden kantojen istutus

Meritaimen vaelttaa joesta merelle syönnökselle ja sukukypsät yksilöt pyrkivät nousemaan kudulle synnyinjokeensa. Tämä on johtanut paikallisesti erilaistuneisiin kantoihin, jolloin nousueste tai elinympäristön heikentäminen yksittäisessä taimenjoessa on kohtalokasta kokonaisuudelle taimenkannalle.

2. SIPOONJOEN NYKYTILA

Sipoonjoki on nykytilanteessa erittäin kuormitettu. Suurin ongelma on hajakuormitus, joka varsinakin savisten peltomaiden keskellä on helposti suurta. Yli kolmannes Sipoonjoen valuma-alueesta on peltomaata. Myös haja-asutuksen jätevesikuormituksella on vaikutusta joen vedenlaatuun. Veden ravinnepitoisuudet ovat korkeat ja hygieeninen tila heikko. Ympäristöhallinnon OIVA -tietopalvelun mukaan Sipoonjoen ekologinen tila on välttävä. Tavoitteena on kuitenkin kohentaa Sipoonjoen ekologinen tila hyvälle tasolle vuoteen 2027 mennessä.

3. ERIKSNÄSIN OSAYLEISKAAVAN TOTEUTTAMISEN VAIKUTUKSET SIPOONJOEN NATURA-ALUEELLE

Sipoonjoen Natura-alueelle mahdollisesti aiheutuvat vaikutukset voidaan jakaa rakentamisen aikaisiin ja käytön aikaisiin vaikutuksiin. Sipoonjoen Natura-alueen suojeluarvojen kannalta tärkeimmät riskitekijät ovat rantarakentamisen aiheuttama veteen kulkeutuva kiintoaines ja ravinnekuormitus sekä mahdolliset veteen sijoitettavien rakenteiden suorat vaikutukset.

Eriksnäsin osayleiskaavaluonnoksessa rantarakentamista on osoitettu aivan Natura-alueen eteläreunaan, Sipoonlahden rantaan joen suuaukon lähelle. Koska kaava-alue sijaitsee kuitenkin Natura-alueen alajuoksulla, mahdolliset vaikutukset eivät ulotu kovin kauas joen yläjuoksulle.

Merkittävimmät rakentamisen aikaiset vaikutukset liittyvät maansiirtotöihin ja mahdollisiin louhintatöihin. Maanmuokkauksen yhteydessä kiintoainesta ja ravinteita vapautuu ja ne voivat kulkeutua hulevesien mukana Sipoonlahteen. Mikäli käytetään räjähteitä, niistä vapautuva nitraattityppi voi kulkeutua hulevesien mukana kuormittamaan Sipoonlahtea, johon joki virtaa. Kaavan osoittamaa rakentamista ei ole osoitettu Sipoon joen sivuhaarojen valuma-alueille, joten rakentamisella ei ole todennäköisiä vaikutuksia Sipoonjoen luonnontilaisiin sivuhaaroihin tai niiden vedenlatoon ja elinympäristöihin. Rakentamisen kohdistuu joen läheisyydessä savipohjaiselle pelto-alueelle, jolta huuhtoutuu helposti maa-ainesta ja ravinteita jokeen.

Joen ranta-alueille oleva kasvillisuus vaikuttaa joen olosuhteisiin, pidättämällä valuma-alueelta tulevia ravinteita ja varjostamalla vesialuetta. Peltoalueiden keskellä kulkevan Sipoonjoen reuna-alueiden kasvillisuusvyöhyke on nykytilassa hyvin kapea, tai se puuttuu.

Meritaimen vaeltaa joesta merelle syönnökselle ja sukukypsät yksilöt pyrkivät nousemaan kudulle synnyinjokeensa. Mikäli Sipoonlahden vedenlaatu heikkenee rakentamisen aikana kiintoainekuormituksesta, voivat meritaimen elinolosuhteet lahdessa heiketä väliaikaisesti. Elinolosuhteiden heikkeneminen saattaa vaikuttaa yksilöiden kutumenestykseen, mikäli se heikentää taimen ravinnonsaantia tai kiintoainesta kerääntyy sukukypsien kiduksiin niiden noustessa kutemaan.

4. HAITALLISTEN VAIKUTUSTEN LIEVENTÄMINEN

Tärkein lievennyskeino on ehkäistä rakentamistoimien aikana vapautuvan kiintoaineksen ja ravinteiden päätyminen Sipoonlahteen. Kiintoainesta voidaan pyrkiä poistamaan hulevesistä suotopadoilla, laskeutusaltailla, kosteikoilla tai näiden yhdistelmillä. Ravinnekuormaa poistaa parhaiten kasvillisuus.

Rantaan rakentamisessa lähtökohtana on syytä pitää sitä, että vesialueeseen ei kosketa. Rakenteiden sijoittamista Natura-alueen vaikutusalueen sisällä oleville vesialueelle tai veden partaalle on vältettävä. Tällöin mahdollistetaan myös riittävät suojaetäisyyden pitäminen työmaan ja vesialueen välillä. Myös työkoneiden polttoaine- tai öljyvuodot muodostavat meriluonnolle riskin.

Meritaimen kannalta haitallisin vaikutus on liiallisen kiintoaineksen kulkeutuminen jokeen ja mereen. Sipoonjokea ja lahtea ympäröiviltä pelloilta ojitetuilta alueilta kulkeutuu jokeen runsaasti kiintoainesta. Kuormitusta on tavoite vähentää ja lisäkuormitusta on vältettävä. Rakentaminen joen läheisyydessä on syytä ajoittaa meritaimen kutuajan syys-marraskuu ulkopuolelle. Silti kiintoainekuorman lisääminen tulee ehkäistä. Vaikka meritaimen pärjää sameassa vedessä voi kiintoaines haitata lisääntymistä aiheuttamalla kutusoraikkojen liettymistä ja tukahduttamalla mätimunat.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Eriksnäsin osayleiskaava-alue sijaitsee Sipoonjoen Natura-alueen alajuoksulla. Natura-alue on suojeltu sen luontotyyppin "Pikkujoet ja purot" perusteella sekä siinä esiintyvän luonnontilaisen meritaimen kannan vuoksi. Kaavan vaikutukset Natura-alueeseen voidaan jakaa rakentamisen

aikaisiin ja kaavan käytön aikaisiin vaikutuksiin. Sipoonjoen Natura-alueen suojeluarvojen kannalta tärkeimmät riskitekijät ovat rantarakentamisen aiheuttama veteen kulkeutuva kiintoaines ja ravinnekuormitus. Merkittävimmät rakentamisen aikaiset vaikutukset liittyvät maansiirtotöihin ja mahdollisiin louhintatöihin. Maanmuokkauksen yhteydessä kiintoainesta ja ravinteita vapautuu ja ne voivat kulkeutua hulevesien mukana Sipoonlahteen. Mikäli käytetään räjähteitä, niistä vapautuva nitraattityppi voi kulkeutua hulevesien mukana kuormittamaan Sipoonlahtea, johon joki virtaa. Mikäli Sipoonlahden vedenlaatu heikkenee rakentamisen aikana kiintoainekuormituksesta, voivat meritaimenen elinolosuhteet lahdessa heiketä väliaikaisesti. Elinolosuhteiden heikkeneminen saattaa vaikuttaa yksilöiden kutumenestykseen, mikäli se heikentää taimenen ravinnonsaantia tai kiintoainesta kerääntyy sukukypsien kiduksiin niiden noustessa kutemaan.

Rakentamisen aikaista kiintoaineksen ja ravinteiden päätymistä Sipoonlahteen tulee vähentää poistamalla ravinteita ja kiintoaineita hulevesistä suotopadoilla, laskeutusaltailla, kosteikoilla tai näiden yhdistelmillä. Ravinnekuormaa poistaa parhaiten kasvillisuus. Rakentamista välittömästi rantaa tulee välttää. Mikäli nämä lieventämistoimet voidaan toteuttaa, ei kaavalla arvioida olevan sellaisia merkittäviä ja todennäköisiä vaikutuksia Sipoonjoen niihin luontoarvoihin, joilla se on liitetty osaksi Natura 2000-verkosta, että erillinen Natura-arviointi arvioitaisiin tarpeelliseksi.